

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

IV AASTAKÄIK

NR. 10 — 1927

RICHARD WAGNER (1813.—1883.)

Tema ooperi „Lohengrin“ lavastamise puhul „Estonias“.

Richard Wagner

1813.—1883.

Tema oop. „Lohengrin'i“ ettekande puhul „Estoonias“; 1927. a.

T. Vettik.

Richard Wagner oli võrratu ooperi arendaja. Ta oli geeniaalne reformaator, dramaturg, helilooja, poeet. Pole XIX sajangus teist kunstnikku, kelle elutöö oleks kroonitud nii suure austusega, kui Richard Wagner. Teda ülistati taevani — kuna teiselt poolt küüni's poleemika temast vihkamiseni. Vähestele kunstnikkudele on saanud osaks nii tormine elutee. Rahutu vaim, linnast linna ning maalt maale rännates, ka poliitilise pagulasena, püüdis ta omi kunsti ideaale kirglikelt võidule viia. Ning viiski! Ta purustas oma võimsa temperamendiga vanad ooperi traditsioonid ning asendas nad uutega, elulisematega. Ta ühendas draama muusikaga orgaaniliseks tervikuks — muusika draama — ning see tee viis ta lõpuks kunsti kõrguste tipule, milleni pole veel küüeninud ühegi teise looming. Muusikadraama loomisega ning arendamisega on R. Wagner loonud inimkonnale suuri, surematuid väärtusi.

Tema esimese loomingujärgu ooperid „Pulmad“ (Die Hochzeit), „Feen“ ja „Armukeeld“ (Das Liebesverbot) olid vähe tähelepanu väärt. Nad olid Weberi ning Marchneri mõjul kirjutatud ning neis puudus individuaalne joon.

Alles ooperi „Rienzi'ga“, mis kirjutatud Riias 1837. a, saavutas ta suurt menu. „Rienzi“ kirjutas Wagner Bulveri romaani ainetel, mis teda vangistas oma heroilis-liberaalsete tendentsidega. Wagneri ideaal oli tookord suure ooperi miraaszh, kõige tema lavalise ja muusikalise hiilgusega ning dramaatiliste efektidega.

Wagneri teine loomingu järk algab oop. „L e n d a v a h o l l a n d l a s e g a“. Teem on võetud Põhjamere legendist, mis elas merimeeste suus ja milles jutustatakse pagulasest, kellele saatusest määratud igavesti hulkuda ülgumeredel.

„L e n d a v a h o l l a n d l a s e g a“ algab Wagneri reformatsiooniline töö tema muusika draamas. Siin algab juba tema „katkemata viis“, s. o. katkemata muusikalise mõtte läbiviimine orkestris ühes dramaatilise arenguga laval. See oli täiesti vastand endistele ooperitele, mille moodustasid üksikud „laulu numbrid“. Selles ooperis tundusid need uuendused küll rohkem alateadvuses, kuid järgmistes ooperites „Tannhäuser“ ja „Lohengrinis“ algas ta juba seda tööd täies teadvuses.

Omni vaateid ning tõekspidamisi käsitleb ta esteetilistes kirjutustes, traktaatides, mis kirjutatud Zürichis maapaos olles, poliitilisena pagulasena. Neis kirjutustes püüab ta lahendada küsimust: kuidas arendada kõike kunste ühele eesmärgile — muusikadraamale. „Kunst ja revolutsioon“, „Tuleviku kunst“ ja „Oper ja draama“, need kolm suurt tööd on kirglikud agitatsioonilised kirjutused vanade kunsti traditsioonide, vormide ja rutiini vastu sihitud. Neis töis paistab, et Wagner oli kõige pealt suur poet ning dramaturg, ja teiseks, et tema dramaatiline geenius ilmutas end iseäralises, puht individuaalses loomis- instinktis, milleks kasutas ta nii sõna kui muusikat.

Endine oper arenes välja puht muusikalisest vaatepunktist. Libretto autor pidi paenduma alati komponistile. Wagner nägi selles dramaatilise elemendi hävinemist ning läks siin hoopis iseteed: muusika ja sõna — need kaks iseilma pidid tema arvates üksteist täiendama ning lõpus sulama üheks tervikuks — muusikadraamaks. Muusika on — Wagneri järele — naispoolus, mis tunneb sugutungi meespoolusest — poeesiast.

Dramaatiline areng lavalise tegevusega ühelt, ning muusika ja sõna teiselt poolt on Wagneri juures orgaaniliselt seotud. Muusikaline mõte jookseb orkestris sama voolavalt, katkenata, kui lavaline tegevus ning draama arenemine laval. Juba „Lendava hollandlasega“ teeb Wagner lõpuarved laulu „numbritega“, ning meie märkame seal isesugusi meloodilisi koostumisi — juhtmotive — mis karakteriseerivad — joonistavad — isikuid, tundmusi ja lavalisi situatsioone. Palju märgatavam on aga see printsiip juba „Tannhäuseris“ ja „Lohengrinis“, ja mida kaugemale, seda laiemalt ning vabamalt kasutab Wagner juhtmotive. Sarnased muusikalised saatjad, mida ilmutab orkester teatud tunde märgatavusel, isiku või idee ilmutamisel draamas, sünnitavad kuulajas vastava elamuse. Nii saavutatakse vaataja-kuulaja ning lavategelase läbielamuste vahel alaline tihe side.

Niisuguste karakterliste motiividega, mis peaaegu matemaatilise täpsusega mõjuvad kuulajate peale, on Wagner ilmutanud suurt geniaalsust. Wagner leidis muusikalise väljenduse sellele, millele varem ei leitud helilist väljendust. Wagner ei uskunud, et loodus üheski oma avalduses oleks tumm. Kõikjal: pimedal ööl, aovalgusel, merel ja maal, udul, mäetipul ning kaljulõhestikul märkis ta üht saja soovi — soovi heliseda. Ja tõepoolest: pole inimhingeski ühtki, salajasematki nurgakest, kuhu poleks tunginud see suur, müstiline helimeister. Ta pani muusikasse helisema iga hingetõmbe, iga südame tuksatuse, iga silma sädelemise ja pisara...

Et seda aga saavutada, pööras ta suurt tähelepanu ooperi orkestrile, viis selle täiusele ning kasutas seda viimase võimaluseni. Ooperi solistidelt nõudis ta suurt lavalist mängu. „Ooperi laulja peab olema kõigepealt hea draama näitleja“ — nii Wagneri sõnad. Samuti pani ta suurt rõhku tervele lavalisele ansamblile. Terve lavaline ansambel peab draama arengule viimase võimaluseni kaasa elama, alates solistidest ning lõpetades kooriliigetega. See kõik sünnitas terviku — muusikadrama. Ka lõi ta oma muusikadraamadele uue, vormiva baavamängu.

Järgmiste ooperite ained ammutas ta saksa rahva vanadest legendidest, luues neid ümber ning täiendades. Nii käsitab ta „Tannhäuseris“ (1845.) vanu rändlaulikuid. See ooper on juba suur samuti edasi tema draamatilises karakteristikas ning muusikalises väljenduses. Siin vabaneb ta juba suurel määral vanadest ooperi vormidest ning annab uue deklamatsioonilise recitatiivi, meloodilise, harmoonilise ja rütmilise elemendi laialatuse arendamise põhjal. Lavaliselt on „Tannhäuser“ Wagneril üks raskemaid. „Tannhäuseri“ genialne uvertüür on praegu vast tema kõige populaarsem orkestri töö.

„Lohengrin'i“ (1850.) teemaks on jällegi saksa rahva kesk-aege muinasjutt, n. n. „Graali jutustus“, mille tuum: Ka kõige täiuslikumal maapealsel olevusel pole antud saavutada seda, millele kihutavad teda tema paremad püüded, asetatud hinge taeva vägedelt. Taeva, saadikuna tuleb maa peale Lohengrin, Graali rüütel, valmis lunastama puhta neitsi Elsa kannatusi. Kuid see omas usaldamatuses ei lase Lohengrinil saata korda seda suurt, kõrget ülesannet.

Sellesse üksilduse draamasse, mille ideed leiduvad juba antiik mütides, pani Wagner oma sügava, subjektiivse mõtte. Valguseküllane Lohengrin pole keegi muu kui kunstnik ise, kes sooritab elus omi kõrgeid ülesandeid. Elsa — see on maapealne ilm, kes nõuab kunstnikult selle puha saladuse avaldamist, millega ümbritsetud kunstniku loomistöö. „Lohengrin“ — see on kunstniku tragöödia, peidetud keskaegsesse muinasjuttu.

„Lohengrin'i“ muusikas liigutab ning valmistab meid õrn harmoonia ilu, mis sümboliseerib Graali jumaliku vürsti puhust ning au. Wagner on siin võrratu peenelt kasutanud müstilist orkestri kõla ning inihäält. Üldise koloriidi poolt on „Lohengrin“ eelkäijaks müsteeriumile „Parsifal“, mis Wagneri kuulsuse krooniks, kuna „Tannhäuseris“ on palju jooni

ühiseid armastuse ning surma poemiga „Tristan ja Isolde“, millega algab tema viimane loomis-periood.

„Ma pole elus kunagi tundnud täit armastuse õnne, kuid selle magusale unistusele tahan ma püstitada mälestussamba“. Sel-

Karl Ots — Lohengrini osas.

leks mälestussambaks osutub ooper „Tristan ja Isolde“ (1864.). See on poem armastusele ja surmale, kirjutatud südame verega, mille sarnast pole ilma literatuuris. Seda oope-

rit kirjutades oli tema loomiskirg nii äärmiselt pingul, ning ta arvas, et seda muusikat kuuldes võivad inimesed hulluks minna. „Tristani“ partituuris avaneb uus muusikailm. See muusika on võrratu tunnete sügavusega, oma uskumatu meloodiliste ja harmooniliste küllustega sisus. See on üks äärmine kunstitipp üldse, ning kahtlemata Wagneri saavutuste kulminatsioon. Seda kõike on ta saavutanud aga võrdlemisi kokkuhoidliku aparaadiga — orkester pole mitte suurem kui „Lohengrinis“. Kuid koloriidi intensiivsusega ning orkestri värvide kasutamise virtuositeediga teeb ta seal otse imet.

Uuemate ooperite sisu on jällegi ammutatud vanadest germaani muinasjuttudest. Need on „Meisterlauljad“, ainukene Wagneri koomiline ooper, millel kõige rikkam polifooniline partituur tema loomingust, ning grandioosne „Niebelungide“ triloogia, mis koosneb proloogist „Reini kuld“ ning kolmest ooperist „Valküürid“, „Siegfrid“ ja „Jumalate hukkamine“.

Tema viimane ooper „Parsifal“ (1882.) on kroon tema loomingule. Ilmavaate poolest revolutsioonäär, siis ateist, siis pessimist, kellele oli võõras kristlik moraal ning kes harrastas paganausu kultust, läks lõpuks ristiusu moraali ideeni. Ta muutis oma revolutsioonset ilmavaadet ning tunnistas, et inimkonna uuestsünd on võimalik vaid üksikute inimeste väimlise arenemise ja täienemise teel, ning teater on abinõu inimese kõlblise uuestsünnile. Ta veendus, et igas suures kunstitööös kajastub religioosne idee! Pühama kangelasteo ilu, mille usuline tuum on elu müstilise saladuse kajastus — see on teatr igavene sümbol! Ning tema luigelauluks sai „Parsifal“ — see sügav religioosne poeem — müsteerium. „Parsifalis“ puuduvad tugevad kontrastid ning teravad dramaatilised konfliktid, mida leiame varemates ooperites. „Parsifali“ muusika on imbunud läbi tagasihoidliku müstilise valgusega ja sügava sisemise säruga. Tas on suur lihtsus, suur religioositeet. Meloodiline joon on grandioosne ning helid voolavad katkestamata külluses. Ka juhtmotiivide tehnika on siin vähem kasutatud. Kuid harmooniliste sobituste rikkuse poolest on „Parsifal“ ühes „Tristani“ ja „Jumalate hukkamisega“ „Niebelungide triloogiast“ rikkamaid XIX sajangu modernismis.

„Parsifalis“ on orkester kõige täielikum. Seda on kasutatud peasjalikult monumentaalses puhkpillide kõlavuses ja keelpillide võluvas maheduses.

Peale ooperite kirjutas Wagner veel mõned sümfoonilised ning koori kompositsioonid.

R. Wagneri geeniust jumaldati kõigepealt tema muusika seisukohalt. Imetleti tema muusika ilu ning julgeid uudsusi. Kuid Wagneri geeniuse avaldusist oli muusika vaid ühena avaldusabinõuna. Peale helilooja oli Wagner veel suur poeet ning dramaturg. Ta kirjutas ise oma ooperitele libretod, mis sügava, ideelise sisuga ning kirjanduslikult suure väärtusega. Wagneri muusikaline ning sõhaline looming — need kokku on tema geniaalsuse tuum.

Tema tööd on avaldanud väga sügavat mõju järgnevale muusikalisele loomingle, ning pole ühtki suuremat heliloojat, kes poleks tunnud suuremal või vähemal määral tema mõju. Kui hinnata Wagnerit tema võimsa geeniuse suuruses, siis on ta heliloojana vääriiline Beethoveni järeltulija, poeedina vääriiline Goethele ning Shakespeare'le, novaatorina kunstis aga ei tunne ajalugu tema sarnast.

Mis puutub „Lohengrini“ lavastusesse „Estoonias“, siis olgu tähendatud, et meie olusi arvesse võttes, see suurepäraselt korda on läinud. Oli märgata suurt püüdu, tahet ning annastust selle suure meisterteose vastu. „Lohengrini“ lavale toomisega on lavastaja hra Kompus, muusikajuht hra Kull ning dekoraator hra Tuurand suure ning sisuka töö teinud. Kiitus! Niisugust ooperit on ju suur huvi õppida ning ta kallal vaeva näha, sest vaeva tulemused on juba midagi! Wagneri ooperid aga kui muusikadraamad on meie lavajõududele üldse võõrad. Siin on tarvis suurt süvenemist, suurt sulamist orkestri, solistide ning koori vahel — ja solistide suurt muusikalist ning lavalist vilumust — „Solistid peavad olema kõige pealt head draama näitlejad“ — nii ütleb Wagner ise. Meie ooperi jõud on aga kõik saanud vaid muusikalise ettevalmistuse. Lavalist teps mitte. Lavalise vilumuse omavad nad aga aastate järgi, oopereid lauldes. Nii võib ka juhtuda sarnane asjaolu, et lauljal puudub lavaline temperament üldse — ja ta ei saavuta näitlejana kunagi rahuldavat mängu ooperis, olgugi et muusikaliselt ta rahuldada, või koguni head võiks pakkuda.

Nii võis „Lohengrini“ ettekandes märgata üldist muusika elemendi paremust lavalisest.

Solistidest mõjus Karl Ots Lohengrini osas hästi, kõigepealt muusikalisest küljest. Ta oli oma osa niivõrd läbi tunnud, et ta seda intelligentset ning vabalt, orkestriga võrdlemisi tihedas kontaktis, võis esile tuua. Eriti hea oli viimases pildis „Graali“ jutustus, kus ta hääleliselt oli tore! Ta oli heas hoos ning temperamentses väljenduses kõlasid tal kõik noodid suu-

repäraselt. Ka lavaliselt oli Ots hea, kuid muusikaliselt võr-
ratult tugevam.

A. Arderil oli laulda passi osa, mis madalates nootide's
tale kahtlemata raskusi sünnitas. Sellepeale vaatamata laulis
ta saksi kuningat suure kõlavusega. Mõnuga võis nautida tema
palvet enne kahevõitlust: „Mu Issand Jumal, sind hüüan ma!
Võitluse käiku juhi nüüd!“ Palvele järgnevat ansamblit oli vast-
üks korraldajainimaid kohti ooperis. Ka üldist dramaatilist are-
nemist jälgis Arder hoolega, istudes põlise kohtutamme all.

K. Viitol oli hea Telramundi kuju ning oli muusikaliselt
hea. Silmapaistvalt esines ta teises vaatuses nii muusikaliselt
kui lavaliselt. Kuid esimeses vaatuses unustas ta mõnikord
draama arengu jälgimise.

Brabanti printsessi Elsat mängis Helmi Efinger.

Ortrudi osa käsitas noor ooperijõud Niina Romanova
üllatavalt hästi, nii muusikaliselt kui lavaliselt. Niina
Romanoval on kõlaküllane hääl, mida ta juba kaunis va-
balt käsitada oskab. Seal juures on tal loomulik lavaline tem-
perament, ta tunneb end laval väga vabana, ning ühes lavalise
tegevusega oskab ta päris vabalt oma hääle kõlaküllust kasu-
tada. Niina Romanovast võib meile kujuneda välja hea ooperi
artist, kui ta enese kallal veel põhjapaneva töö teeb. Selleks
tööks soovime jõudu ja püsivust!

Väikeses Heroldi osas laulis noor ooperijõud N. Suurs-
öö t hästi.

Koorilt oleks aga soovinud peenemat ettekannet ning ühtlasi
ka elavamalt kontakti draama arenguga. See oleks üldisele
muljele suureks plussiks olnud. Wagner nõuab, et ka iga koo-
riliige põhjalikult ooperi partituuriga ning dramaatilise are-
nguga tuttav oleks — sest siis saavutatakse ühtlane lavaline
ansambl. Kuid koomiliselt mõjub siiski, kui mõni kooriliige
oma „ehmatamisega“, rõõmu või inestuse avaldamisega vähe
hiljaks jääb.

„Estoniale“ oleme aga „Lohengrini“ lavale toomise eest
tänuhüljed. Ka publik oskab seda suurt tööd hinnata: on ju
kõik etendused väljamüüdud saali ees olnud. Niisugused suur-
teosed kui Verdi „Aida“, Ibsen-Griegi „Peer Gynt“ ning Wag-
neri „Lohengrin“ on meie noore teatri kapitaal-lavastused.
Võime rahuldusega oma teatri edu kinnitada. Loodame edas-
pidi „Tristan ja Isoldet“ või „Meisterlauljaid“, millede kallale
„Estonia“ võiks julgesti asuda. Sügavas südame põhjas aga
unistame „Parsifalist“ ning „Niebelungide“ triloogiast.

Märkusi eelharjutustelt.

L. Neuman.

Seekord lühidalt. Ainult kõige tarvilikumad, mida võis eelharjutustel tähele panna. Enne aga väike üldmärkus: käigu kõik lauljad eelharjutustel, mitte nagu senini enamasti nähtud, kus just paremad ja kellel eriti huvi ja ardi muusika vastu käisid, kuna nõrgemad puudusid! Peetagu meeles: kes puudub, on oma kaaslaulja vastu hoolimata; on hoolimata hea laulu enese vastu, on hoolimata meie rahva ühise ettevõtte vastu. Seepärast olgu ainuke järeldus: kes ei käi korralikult harjutustel, selle koht ei ole ka laulupeol. Lauljaid on meie tarvis ja mitte laulu rikkujaid. Kes aga arvab, et temal laul selge, ja tal proovi tarvis ei ole, see anku parem siis juba oma soolokontserti laulupeo ajal! Tõesti hea laulja on see, kes korralikult proovil käib. Ja oma juhataja praktikas tunnen ma palju hääle- ja muusikaandelisi lauljaid, kes ei olnud üksi kõige paremad lauljad kooris, vaid ühtlasi ka kõige korralikumad proovidel käijad. Ja viimaks: mitte üksi korralikul lauljal, vaid igal korralikul inimesel peaks pinnlik oléma laulupidu ära kasutada selle asemel, et tema vastu kohustusi kandes ühtlasi ka ülevat, kaunit lõbu tunda.

Nii siis: 9. üldlaulupeol laulavad korralikud lauljad, kes tõesti laulu armastavad, ja kui neid ka 15.000 ei tule, nagu üles antud, siis 5000 kindlasti, kes siis aga ka tõesti hästi laulavad! Olen kindel, et tuhanded Eesti lauljad samuti mõtlevad.

Seekord siis lühidalt ääremärkusi mõne ettekannetava laulu kohta.

Laul rööml'e. Lehek. 102, neljas takt ja järgmised: hästi punkteeritult laulda, mitte nagu ühepikkuseid kaheksandikke, tähendab ja, mitte nagu seks paljudel kooridel kalduvust.

Lehek. 103 laulgu meeskoori osa kaasa segakooride esimesed bassid ja teised tenorid.

Lehek. 104 esimeses reas laulgu kahes pauseerivas segakoori taktis kõik segakoori meeshääled neljahääliliselt kaasa — kindlasti jõuga sisseastudes ja hästi punkteeritud rütmis. Samuti hästi punkteerida järgmised taktid, kuni algab teine osa $\frac{3}{4}$ taktis. Siit lehek. 105 algab uus osa võimalikult rahulikult, pühaliku tõsidusega ja üleva andumusega. Seda eriti rahuliku piinoga mõjule tuua, nii siis tasa harjutada, kuna alles lõpp fortenti tõuseb. Sõnadesse ja nende suure

mõttesse hästi süveneda! Kõik salmid proovidel harjutada ja mitte ainult esimest salmi!

Terve Suomeni maa! Kolmas takt ühes eeltaktiga lehek. 153 hästi punkteerida, kergelt laulda, pianos harjutada. Lehek. 154, esimene rida, viimane noot sopranis: mitte h laulda, vaid b! Lehek. 154 viimane takt ja lehek. 155 kaks esimest takti on raske koht, mis modulatsioonide pärast pea kõigil eelharjutustel ebapuhtalt lauldi. Eriti halb oli soprani noot „e“ lehek. 155 esimene rida, kus nad „f“ laulma kippusid. Siin soovitaksin taktide kaupa harjutada ja nimelt palju korrates ühte ja sedasama takti. Nimelt harjutatagu iseseisvalt kaks takti sõnadel „laulame kallile maale“. Harjutatagu kaua ainult need kaks takti kõigis hääletes kokku lauldes, kuni helitõug ja modulatsioon puhtasti kõlab ja võimalikult korras. Siis mitte kohe edasi laulda, vaid enne kaua harjutada üksikult omaette kaks järgmist takti sõnadel „tere, Soome, mu maa!“ Hääled kätte anda c-duris ja palju harjutada, kuni koht puhtalt kõlab. Siis alles eelmise kahe taktiga, mis algab as-duris ja enne iseseisvalt juba harjutatud, ühendada ja hoolega jälgida, et lehek. 155 esimene noot teises taktis oleks sopranis puhas „e“ ja samuti, et altide kõik ges—g oleks puhas ja kindel. Siin peab kannatust olema ja ei tohi mitte enne edasi minna, kuni need vähesed taktid selged on, sest muidu on iseenesest kerge laul paari takti pärast ära rikutud. Veel võiks nimetatud kohta sopranidega nii harjutada, kuid alles peale selle, kui juba on õpitud, nagu praegu soovitatud: lauldakse üheskoos (ehk mängitakse klaveril) kaks takti sõnadel „laulame kallile maale“, ja siis peatada! Sopranid laulgu üksi edasi, ilma et neid klaveril toetataks. Nii kaua harjutada, kuni nende „e“ (mi ♯) puhas on. Samuti altodega.

Alles kui noodid ja kokkukõla puhas, katsetagu laulu suure hoo ja elavusega laulda, nagu tema ettekanne seda nõuab. Harjutada mõlemas keeles, enne Eesti keeles, et lauljad sõnade sisuga tutvuneksid.

Teel. Lehek. 57. Kaheksandikud välja lüüa, nii siis neli lööki taktis ja ka siis pikkamisi, rahulikult, eriti algus väga tassa, pianissimo. Kerged pausutused, mitte äkilised. Lehek. 58, 2. rida ainult natuke „elavamalt“, kiiremalt. Lehek. 60 bassid jaotada! 2. rida: bassid astuvad sisse teise löögi peal ja siis, alles kolmanda löögiga lähevad tenorid noodist „d“ üle „b“ peale. See koht oli eelharjutustel mitmes kooris ebatäpne, samuti 3. rea esimene takt, kus sopranid ja altid teise löögiga välja peetud (9 lööki) „g-st“

teisele noodile üle lähevad. Lehek. 61, 2. rida, teine takt: altos puhas „e“ ja mitte nagu laulu alguses „es“. Harjutagu juhataja lauljatega siin kaks takti algusest ja kaks takti lehek. 61, 2. rida üksteise järele kõrvuti, et alid vahet kuumama õpiksid ja teadlikult õieti ja puhtalt laulaksid.

Lauljate Liidu kassahoidja

Aleksander Dreverk.

Pühitses 27. okt. oma 50-dat sünnipäeva.

Lehek. 61, 3. rida rahulikult edasi laulda, kuid teised häälerühmad natuke tasasema häälega, nii et viis altos selgesti kuuldavale tuleb. Lehek. 62 esimene noot altos puhas „fis“! Terve see rida hoolega altod harjutada, kuna siin suur kalduvus ebapuhtalt laulda.

Varas, lehek 68. Altid ja bassid algust aeglaselt harjutada, kuni $\frac{1}{16}$ noodid üga üks selgesti kuuldavale tulevad. Mitte pühkida, või mõni $\frac{1}{16}$ noot „alla meelata“! Tenorid: esimene noot kindel „g“. Kellel täishäälega (rinnahäälega) raske võtta, laulgu kaasa peahäälega, kuid ikkagi kaasa laulda, pealegi areneb ja kõveneb hää ajajooksul, kui tenorid peahäält harjutavad. Lehek. 69, 2. takt: „dis“, mitte „d“! Järgmine takt bassis puhas „ais“. Sama lehek. viimane takt bassis aegamööda ja korduvalt harjutada sõnad „võtke kinni“, kuni $\frac{1}{16}$ noodid mõlemad selgesti kuuldavale tuuakse. Lehek. 71, 2. rida: sopranid julgesti sisse astuda selge „g-ga“ ja terve lause kindlasti kuuldavale tuua. Samuti tenorid kindlasti sisse astuda. Bassides viimane noot „f“ ja mitte „g“! Nimetatud rida kaua ja hoolega harjutada, et sisseastumised oleksid kindlad, rõhud tugevad. Lehek. 71, viimane rida bassides korduvalt harjutada ja siis alles ühendada lasta eelmise taktiga noodil „c“ „võtke kinni varas“. Nii viisi harjutades leiavad bassid kergemini puhta „fis“, mis esimene noot viimases reas sõnal „et“. Lehek. 72, esimene rida: sopranid ja tenorid ühes ja üksteise järele harjutada ja samal viisil altid ja bassid. Ristidega noodid puhtasti laulda.

See laul tuleb kiires, hoogsas tempos ette kanda, kuid harjutada enne aeglaselt, nõrgemaid kohad samuti aeglaselt ja korduvalt harjutada, ja alles siis, kui kõik noodid kindlad ja puhtad, rütm täpne, siis tuld võtta ettekandeks.

Valuvõtmise laul. Lehek. 84. On palju kergem ära õppida, kui esimese pilguga paistab! Ainult peab juhataja harjutades tervet koori kohe tegevusesse panema, sest et selles laulus palju ühiseid kohti mitmes hääles. Nii siis. selles laulus mitte naishäältega ühel ajal ja meeshäältega teisel ajal hääled kätte õpetada. Oleks kahekordne töö. Näiteks: sopranid, altid, esimesed ja teised tenorid õppigu korraga algusviisi sõnadel „harakale haigus, varesele valu“, naishääled lehek. 84 ja tenorid lehek. 88. Korraga võib jällegi harjutada kolm takti üheskoos: I tenoriga lehek. 84 algus, II altiga lehek. 85 algus, I bassiga lehek. 88 all, II bassiga lehek. 89, 1. rida, viimane takt. Siin on kõigis nimetatud hääldes ühised noodid, muidugi vastavates oktavides, kuigi lahkuminevate sõnadega, ka lõpetavad esimene tenor ja bass „b-ga“, teine alt ja bass „g-ga“. Kuid koorides, kus vähese nooditundmisega lauljaid, kellele siis pähe õpetada tuleb, väheneks nii viisi harjutades märksa juhataja töö.

Samuti võib ka korraga harjutada sõnadel „kiitsharakale kibedus, musta linnule muu töbi“, kui sopranid laulavad lehek.

84 ja tenorid lehek. 89. Palju ühist pakub ka lehek. 91, nii et ikkagi üksteist kuulates terve koor koos peaks olema õppimise ajal.

Tähelepanna kohe teises taktis, et puhas f ja mitte fis ei laulda! Lhk. 92 selgesti takti lüüa: üks alla, kaks üles, siis on sopranidel, altidel, tenoritel ja esimesel bassil kergem sõnas „kuue“ teisele silbile nõrgas taktiosas üle minna, samuti järgnevatel sünkopeeritud kohtadel, tähendab ikka siis, kui juhataja käsi üles tõuseb.

Kontsertide ülevaade.

Estoonia Muusika Osakonna segakoor korraldas 22. ja 23. oktoobril s. a. kontsertreisü Helsingisse.

Helsingis anti kaks kontserti. Üks ilmalik. Helsingi üliõpilasmajas, teine vaimulik, Helsingi Nikolai kirikus.

Koori juhatas Juhan Aavik, solistidena esinesid ooperilaulja Karl Ots (tenor) ning Paul Presnikoff (orel). Ilmaliku kontserdi kava koosnes ainult Eesti heliloojate töödest. Nii oli: A. Läte „Laul rõõmule“, K. Türrpu „Priiuse hommikul“ ja „Troost“, M. Lüdigi „Rändaja“, J. Aaviku „On ilus Eestis elada“, „Kuidas sõitu sõidetakse“, „Emake“, „Lõikaja laul“, „Kevadel“, M. Saare „Põhjavaim“ ja „Lee, lee“, C. Kreegi „Meil aiaäärne tänavas“, T. Vettiku „Unele“, E. Aava „Laulik“ ja E. Võrgu „Ma lille sideme võtaks“. Solist Karl Ots laulis J. Aaviku soololauludest „Laulik“, „Lumes“, „Oless sina mulle mulle tullu“ ja „Kui ma alles noor veel olin“ ja Mart Saare „Neiule“, „Pulma laul“, „Kus on kurva kodu“ ja „Hällilaul“. Klaveril saatis soololaule Paul Presnikoff.

Vaimulikus kontserdis täitis esimese osa Palestrina O Domine Jesu, Händeli Israeli laste koor, oop. „Simson“, Mozarti „Ave verum“ ja Gounod „Israeli vangid Paabelis“.

Teises osas oli — Säebelmani „Palve“, Aaviku „Õhtulaul“, C. Kreegi kaks vaimulikku rahvaviit: „Mu süda ärka üles“ ja „Armas Jeesus, sind ma palun“, Mart Saare vaimulik rahvaviit „Nüüd kiitkem Jumalat“ ja R. Tobiasi „Eks teie tea“ (oreli kaasmänguga). Solist Karl Ots laulis A. Kappi „Vaimuliku aaria“ ja Paul Presnikoff mängis orelil Peeter Süda preluudium ja fuuga g-moll.

L.-s. „Ilo“ andis 23. okt. kontsertsaalis kontserdi. Kavas oli J. Vitols'i ballaad „Beverini laulja“, R. Schumanni „Mustlaste elu“, Arensky pastoraal „Lillik“, ja Tanejevi ballaad „Kalju“. Solistidena esinesid A. Kusminina, Lang, Veigard ja Savislak.

A capella lauludest lauldi A. Lemba „Linakatkuja“, V. Nerepi „Suaremoa“, J. Krohni „Mullu“ ja Archangelsky „Tasa liigub paadikene“ ja „Õine vaikus“.

Juhatas hra D. Orgussaar.

Väliskoorest esines Riia Saksa meeskoor „Rigaer Sängerkhorst“, kapellmeister Kirschfeldti juhatusel. Solist klaverikunstnik Leo Demant.

Solistide kontsertidest oli viimasel ajal meie parima baritoni A. Arderi kontsert O. Tiidebergi (sopr.) kaastegevusel; klaverikunstniku Borovskiy kaks kontserti, viiulikunstniku C. Hanseni kaks kontserti ning tenorilaulja Tenno Vironi kontsert T. Lemba kaastegevusel.

I sümfooniakontsert oli Estonias 2. oktoobril. Orkester koosnes 60 mängijast. Juhatas Juhan Aavik.

Kontserdi kavas oli Skriabini II sümfoonia, Rimski-Korsakovi klaverikontsert (solist prof. A. Lemba), A. Kapp'i Adagio f-moll sümfooniast ning A. Järnefeldi „Korsholm“.

Viiulikunstniku Cecilia Hanseni kontserdid „Estonias“.

Käesoleva hooaja esimese väliskontsertandina külastas meid, viimasel ajal üleilmilise tunnustuse omanud, naisviiulikunstnik Cecilia Hansen, andes „Estonia“ kontsertsaalis kaks kontserti (3. ja 9. oktoobril), mis möödusid suurima eduga. Esimese kontserdi kavas, mis haruldase maitsega kokku oli seatud, domineerisid vanad klassikud: Händel, Bach, Tartini, Paganini. Peale seda leidis aset selles kavas veel Lalo — Symphonie Espagnole. Teise kontserdi peanumbriks olid A. Glasunov'i viiulikontsert a-moll ja Tshaikovsky trio a-moll, prof. R. Bööke (v.-cello) ja pianist B. Saharoff'i kaastegevusel. Kõik ettekantud palad leidsid vastavat sooritamist. Cecilia Hansen, väga peenetundeline kunstnik, võib oma kuulajaskonda oma loomuliku ja otsekohese mänguga, mis tema ettekande eriti nauditavaks teeb ja seda hinge kinni pidades kuulama sunnib.

Väljamüüdid kontsertsaal ja tormilised ovatsioonid, mille peale kunstnik hulk lisapalasi andis, tõendasid, et ka meie publik oskab lugu pidada heast kunstist. —P.—

Vaimulik kontsert Kuusalu kirikus

oli pühapäeval, 2. oktoobril. Orelil ka seekord Kuusalut heatahtlikult sageli külastav virtuoos härra P. Pressnikoff, kes sooritas raskeid Pachelbeli ja ja Bachi töid.

Kontserdil olid kaastegevad prl. O. Ellermann — sopraan, härrad G. Gelts — bratsche (kahju, et meil nii harva seda intiimtämbriega pilli sooloriistana tarvitatakse) ja R. Sturm — viul. J. T.

Kroonika.

Kodumaa.

Korjandus Konstantin Tüرنpu mälestuse jäädvustamiseks.

Käesoleva aasta 16. aprillil suri helilooja ja koorijuht ning Lauljate Liidu esimees Konstantin Tüرنpu. Hinnates K. Tüرنpu unustamatuid teeneid eesti muusikapöõllul, on Eesti Lauljate Liit oma kohuseks võtnud hoolitseda kadunu mälestuse jäädvustamise eest. Selleks vajalikkude summade leidmiseks organiseerib Lauljate Liit lauljate ja muusikaharrastajate keskel ülemaalse korjanduse korjanduslehtedega. Siseministeeriumi politsei peavalitsus on selleks vastava loa juba annud. Korjanduslehtede laialisaatmine algab lähematel päevadel. Korjandus kestab 1. novembrist s. a. kuni 1928. a. 1. novembrini. Korjandusest saadud summadega kavatab Lauljate Liit kõigepealt korda seada kadunu hauaplatsi, ülejäänud summad läheks kadunu mälestuse jäädvustamiseks stipendiumide ja toetusrahade näol meie konservatooriumi juure.

Korjanduse eest vastutajaiks on lahke nõusoleku annud järgmised seltskonnategelased: M. Kippert, Lauljate Liidu juhatusel liige, koolitegelane, Tallinnas ja Harjumaal; E. Rosenberg, Viru maavalitsuse haridusosakonna juhataja, Lauljate Liidu Virumaa osakonna esimees, Rakveres ja Virumaal; E. Kirss, Lauljate Liidu Tartumaa osakonna sekretär, Tartus ja Tartumaal; J. Saar, muusikaõpetaja ning koorijuht, Viljandis ja Viljandimaal; K. Tuviķe, koorijuht, köster-organist, Tõrvas ja Valgamaal;

A. Jürvetson, seltskonnategelane, ajakirjanik, Pärnus ja Pärnumaal; A. Velvet, Kuresaare Eesti Seltsi esimees, Kuresaares ja Saaremaal; G. Möll, koorijuht ja organist, Haapsalus ja Läänemaal.

Lauljate Liidu juhatus loodab, et koorijuhid korjanduse organiseerimisele kõige jõuga kaasa aitavad ja et lauljad ning muusikaharrastajad neile rahasummade annetamisega heatahtlikult ja lahkelt vastu tulevad.

Vabaõhu etendused üldlaulupeo ajal.

Üldlaulupeo ajal, 1928. a. suvel, kavatakse korraldada kahel-kolmel õhtul suurejoonelised vabaõhu etendused. Küsimuse kaalumiseks kutsus. Lauljate Liidu juhatus nõupidamisele meie suuremate teatrite esitajad Tallinnast ning Tartust. Nõupidamisel moodustati sellekohaste eeltööde tegemiseks kaks kolleegiumi. Üks kolleegium operi küsimuse lahendamiseks ja teine kohaste draamadega väljavalimiseks. On loota, et ühe meie noorema helilooja poolt algupärane ooper valmib, mida võiks ettekanda ka laulupeo puhul. Nõupidamisel jõuti otsusele, et ka draama selleks ettekandeks peaks olema eesti algupärane. Kolmandaks tükiks võetakse klassiline komöödia või tragöödia.

Mart Saare helitööde kontsert.

Tallinna Rahvaülikooli segakoor korraldab 6. nov. s. a. meie silmapaistvama rahvusliku helilooja M. Saare helitööde kontserdi, tema 45-aasta hällipäeva puhul.

Suurema osa kontserdi kavast täidavad segakoori laulud. Nii laulab Rahvaülikooli koor T. Vettiku juhatusel: 1) „Jaan läheb jaanitulele“, 2) „Lindude laul“, 3) „Tihase mäng“, 4) „Seitse sammeldanud sängi“, 5) „Hällilaul“, 6) „Üks suu“ (bariton soologa) ning 7) „Torupill“. Siis kannab Koolinoorsoo Muusika Ühingu koor R. Pätsu juhatusel ette: „Liu-laul“ ja „Hällilaul“ — ning ühendatud koorid „Tere kuusi“ ja „Põhjavaim“.

Solistidena esinevad sellel kontserdil pr. O. Mikk ning A. Arder, lauldes Mart Saare uuemaid soololaule, prl. E. Franz, mängides Saare klaveri prelüüde ja prof. A. Topman, kes mängib Saare orelikompositsioone. Nii on kontserdi kävas aset leidnud peaaegu kõik alad, millele Mart Saar on komponerinud. Need on: koorilaul, soololaul, klaver ja orel.

Soololaule saadab klaveril helilooja M. Saare ise.

Tallinna Rahvaülikooli segakoori tegevusest.

Möödunud aasta oli Tallinna Rahvaülikooli segakooril eriti töörikas. Korraldati talve kestel kaks kontserti Eestoonias. Üks oli T. Vettik'u helitöödest, teine Eesti, Soome, Läti, Norra ja Rootsi heliloojate töödest. Suvine tegevus algas esinemisega Ühistegevuse Liidu 25-a. juubeliaktusel Eestoonias. Sellele järgnes sõit Keila laulupäevale. Võeti osa Virumaa laulupeost, Jüri ja Tapa laulupäevadest. Viimases esines ka koor üksikult. Esines õpetajate liidu ja vigastatud sõjameeste aktusel, helilooja Peeter Süda hauasamba avamisel Kaarli surnuaial ning Kaarli kirikus, kus laul raadio kaudu ka laiematele hulkadele kuuldavaks tehti. Peale selle andis laulukoor muusika suvikursuste kuulajatele ühe a capella kontserdi, kus ette kanti meie heliloojate Mart Saare, T. Vettik'u uuemaid helitöid ning 9-da üldlaulupeo laule. Ettekanded võeti kuulajate poolt suurte tänu tunnetega vastu. Paljudel, kes kokku tulnud üksikutest kaugetest maanurkadest, oli võimalus esimest korda kuulda uusi eesti helitöid, ja kontsertkoori laulu.

Vahepeal andis koor veel Kadriorus ühe rahvakontserdi.

Nii möödus suvi. Lauldes! Saabus sügis ja algas uus tegevuse aja-järk. Väsimatu lauljaskond ja koorijuht ei mõelnudki puhkuse peale, vaid asus juba septembrikuu esimestel päevadel uuele tööle. Praeguses hoo-ajas on ettenähtud helilooja Mart Saar'e helitööde kontsert, mis korralda-takse tema 45-aasta hällipäeva puhul 6. novembril Estoonia kontsertsaalis ja mille ettevalmistamisega koor praegu kibedasti ametis on. Selles kont-serdis on kaasategev ka Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu segakoor R. Pätsu juhatusel. Solistideks on pr. O. Mikk, prl. Erika Franz ning hra A. Arder ja prof. A. Topman.

Kooris on lauljaid praegu üle saja. Harjutusi peetakse kaks ja kolm korda nädalas 2½ tundi korraga. Lähematel päevadel algavad kooris häälteseadmise tunnid. Koori juhatab kolmandat aastat helilooja T. Vettik. (R. U.)

Hääleseade kursuse,

kahenädalise korraldas lauljaille Kuusalu k. lauluselts prl. Ella Lipand'i lah-kel kaasabil augustis, kus üldjoontes tutvuneti mõnede laulukunsti puutu-vate küsimustega niivõrd, kui see mõeldav sarnase lühikese aja kes-
J. T.

Eesti Koorijuhitide Ühing

pidas 28. okt. oma peakoosolekut. Uuteks liikmeteks võeti vastu prof. Topman, Juh. Aavik, J. Helila, E. Vörk, H. Truus ja M. Hermann. Asuta-jad liikmed olid T. Vettik, R. Päts, D. Orgussaar, K. Leinus, V. Nerep, A. Krull ja J. Jürgenson. Ühingu esimeheks on K. Leinus, sekretäär D. Orgussaar, laekur A. Krull ja ametita V. Nerep.

Nii on praegu peaaegu kõik Tallinna koorijuhid ühingu liigeteks. Ühingu tegevuskavas märgiti kõigepealt organiseerimistööd, et kõik Eesti koori-juhid liikmeks astuks.

Kavatsetakse korraldada tuleval suvel rida lühikeseajalisi muusikakur-susi maa koorijuhitidele, kus võetakse läbi meie uut kooriliteratuuri. Siis peab ühing oma liikmetevahelisi järjekorralisi referaate. Esimene referaat on 1. dets. Refereerib T. Vettik: „Koorilaulu akustilisest puh-tusest“.

On veel ettenähtud perioodilisi populäärseid muusikalisi loenguid muu-sikaliste illustatsioonidega. Esimesena märgiti loeng Mart Saarest, mida korraldavad prof. Topman ja T. Vettik, ning teisena loeng Ed. Griegist, mida korraldab R. Päts.

Koosolekul valitses suur üksmeel ning elav huvi asja vastu. Soovime, et Eesti Koorijuhitide Ühing kasvaks suureks ning võimaks ülemaaliseks organisatsiooniks!

M. Saarelt uus laulude-kogu ilmumas.

M. Saare poolt läheb Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastusel ligemal ajal trükki valik soololaulu tema rikkalikust käsikirjade kogust. See oleks kaua-oodatud toode anderikkalt heliloojalt, kuna pikema vaheaja jä-rele meie algupärasees noodikirjanduses midagi eriti silmapaistvat pole il-munud. Säärase nähtuse põhjuseks näikse olevat peamiselt kirjastajate passiviteet.

Teatavasti on Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastusel praegu trükkis valmi-misel suurem teos Eesti rahvaviise, mis Soome helilooja dr. Armas Launise poolt trüki jaoks välja valikuks korraldatud dr. O. Kallase eestvõttel kogu-tud Eesti rahvalaulude käsikirjalisest kogust. M. Saare viisid, mis oma iseloomu poolest baseeruvad rahvalaulude põhjal, on seega nüüd loomuli-kult järgnevaiks teoseks E. Kirj. Seltsi muusikakirjanduse kavas.

Vastutav toimetaja: **Juhan Aavik**. — Väljaandja: **Eesti Lauljate Liit**.

Toimetuse kolleegium: **J. Aavik, L. Neumann ja T. Vettik**.

Toimetuse ja talituse aadress: **Tallinn, Rataskaevu 22**. Telefon 1-82.

A./S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk t. 42.